

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όρ.), 10674 Αθήνα, τηλ: 210 7233221-2; φαξ: 210 7233217;
e-mail: info@nchr.gr, website: www.nchr.gr

Ψήφισμα για το ζήτημα του Πανεπιστημιακού Ασύλου¹

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) αφού έλαβε γνώση και συζήτησε τις εισηγήσεις της Καθηγήτριας κας Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου και του κ. Α. Θεοδορίδη, μελών της ΕΕΔΑ, σχετικά με την προστασία του πανεπιστημιακού ασύλου και τις σχετικές ρυθμίσεις του νέου νόμου, ανέθεσε στον Καθηγητή κ. Α. Μανιτάκη να συντάξει κείμενο ψηφίσματος με βάση τις εισηγήσεις, την από 27.09.07 συζήτηση στην Ολομέλεια και τη δική του παρέμβαση, το οποίο έχει ως εξής:

Το πανεπιστημιακό άσυλο αποτελεί τη θεμελιωδέστερη εγγύηση της ακαδημαϊκής ελευθερίας, απόλυτα συνυφασμένη με την ύπαρξη και λειτουργία κάθε πανεπιστημιακού ιδρύματος. Καθιερώθηκε από την πρώτη εμφάνιση των πανεπιστημίων, από τη δύση δηλαδή του μεσαίωνα, στις πρώτες πανεπιστημιακές μονάδες της Ιταλίας, στην Παβία και στη Πάντοβα. Στρεφόταν κατά του εκκλησιαστικού σκοταδισμού της εποχής και εναντίον κάθε επέμβασης στην ελευθερία της σκέψης, της έρευνας και της διδασκαλίας. Συνδέθηκε με αγώνες σκληρούς και στάσεις ηρωικές που έφταναν μέχρι τη διακινδύνευση της ζωής πνευματικών ανθρώπων. Για το λόγο αυτό θεωρείται εγγύηση συνυφασμένη με την ακαδημαϊκή ελευθερία.

Ανάλογη, αν και μικρότερης σχετικά έκτασης και έντασης υπήρξε και η ιστορία του στην Ελλάδα. Χαρακτηριστική είναι η περίοδος, πριν από τη δικτατορία και κατά τη διάρκεια της δικτατορίας της 21^{ης} Απριλίου 1967. Οι φοιτητικοί αγώνες και οι μαζικές φοιτητικές κινητοποιήσεις με

¹ Εισηγητής: Καθηγητής Α. Μανιτάκης, μέλος της ΕΕΔΑ και εκπρόσωπος του Τμήματος Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

αιτήματα τη Δημοκρατία και την Ελευθερία τον Νοέμβριο του 1973 στο Πολυτεχνείο οδήγησαν στην κατάρρευση της δικτατορίας και μετέτρεψαν το πανεπιστημιακό άσυλο σε προπύργιο διεκδικήσεων και αγώνων και τους χώρους του πανεπιστημίου, ανοιχτούς και κλειστούς, σε προστατευτική ασπίδα των ελευθεριών γενικά.

Παρόλο που το πανεπιστημιακό άσυλο δεν υπήρξε ποτέ ρητά συνταγματικά κατοχυρωμένο, δεν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία ωστόσο ότι αποτελεί εγγύηση συνταγματικής περιωπής και ισχύος, απόλυτα συνυφασμένη με την ελευθερία της πανεπιστημιακής έρευνας και διδασκαλίας και γενικότερα με την ελεύθερη διακίνηση και πάλη των ιδεών.

Το πανεπιστημιακό άσυλο αποτελεί μία συνταγματικά κατοχυρωμένη, θεσμική εγγύηση της ακαδημαϊκής ελευθερίας, για χάρη της οποίας υπάρχει. Στηρίζει την αυτοδιοίκηση των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και στηρίζεται από αυτήν.

Στέφεται, πρώτα και κύρια, κατά τις κρατικής εξουσίας και αποκλείει κυρίως τις αυθαίρετες –χωρίς άδεια- παρεμβάσεις ή εισβολές των αστυνομικών αρχών στους πανεπιστημιακούς χώρους. Αντιμάχεται όμως και κάθε είδους αστυνόμευση και κάθε απόπειρα φίμωσης, ελέγχου, εξαγοράς ή χειραγώγησης της διδασκαλίας και της ελεύθερης έρευνας και διάδοσης των ιδεών. Προστατεύεται έναντι πάντων, τόσο έναντι της κρατικής εξουσίας όσο και έναντι των ιδιωτών ή τρίτων, (ατόμων, ομάδων, επιχειρήσεων). Την εγγύηση του πανεπιστημιακού ασύλου την απολαμβάνουν τα πανεπιστημιακά ιδρύματα αλλά και κάθε οργανωμένη μονάδα ανώτατης παιδείας, -πανεπιστημιακή ή τεχνολογική (ΑΕΙ και ΤΕΙ)-, ανεξάρτητα από τη νομική μορφή που έχει, που μπορεί να είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου. Η ανεξαρτησία της γνώμης των πανεπιστημιακών δασκάλων αλλά και της ελεύθερης έρευνας και διακίνησης κάθε είδους ιδεών των σπουδαστών και των ερευνητών είναι απόλυτη και δε μπορεί να εξαρτάται από νόμους, υπουργικές αποφάσεις, εγκρίσεις ή άδειες ούτε να εκβιάζεται ή να χειραγωγείται από ιδιωτικά κέντρα εξουσίας και χορηγούς.

Δικαιούνται να απολαμβάνουν της προστασίας του πανεπιστημιακού ασύλου όλα τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας, ατομικά και συλλογικά, ως άτομα και ως αρχές. Φορείς άρα του πανεπιστημιακού ασύλου είναι οι φορείς της ακαδημαϊκής ελευθερίας, όσοι συμμετέχουν στη διδασκαλία, έρευνα και στη διάδοση των γνώσεων, διδάσκοντες και διδασκόμενοι. Τη φροντίδα και την ευθύνη της ειρηνικής και ελεύθερης απόλαυσης των αγαθών του πανεπιστημιακού ασύλου καθώς και της αποτελεσματικής προστασίας του την έχουν κατά πρώτο και κύριο λόγο οι πανεπιστημιακές αρχές. Η ίδια η αυτοδιοίκηση των πανεπιστημίων συνεπάγεται και συνεπιφέρει την ανάθεση στις πανεπιστημιακές αρχές της αρμοδιότητας φύλαξης των πανεπιστημιακών χώρων και ασφαλούς και ειρηνικής απόλαυσης των ακαδημαϊκών ελευθεριών. Την ευθύνη όμως της προστασίας των χώρων αυτών από κάθε είδους καταστροφές ή αναίτιες φθορές την επωμίζονται, ατομικά και συλλογικά, και όλα τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας και κάθε οργανωμένος φορέας των σπουδαστών ή των καθηγητών, όπως είναι οι φοιτητικοί σύλλογοι, οι συνδικαλιστικές, οι πολιτικές ή πολιτιστικές οργανώσεις τους.

Οι χώροι που καλύπτονται από το πανεπιστημιακό άσυλο είναι οι φυσικοί χώροι, οι εν γένει εγκαταστάσεις καθώς και οι εικονικοί χώροι (ηλεκτρονικοί ή του κυβερνοχώρου), κύριοι και βοηθητικοί, όπως είναι τα αμφιθέατρα, οι χώροι τέχνης, ψυχαγωγίας, εστίασης ή σίτισης και βέβαια και οι ανοικτοί χώροι, πλατείες, προαύλιο ή τα προπύλαια, όπου συντελούνται η διδασκαλία, η έρευνα και η διακίνηση των ιδεών καθώς και η ψυχαγωγία των σπουδαστών.

Είναι προφανές εξάλλου ότι το πανεπιστημιακό άσυλο δε μπορεί να αποτελεί το πρόσχημα για τη διάπραξη αξιόποινων πράξεων ούτε η επίκλησή του μπορεί να αποτελέσει νόμιμο λόγο άρσης του αδικού. Το άσυλο δεν παρέχει ποινική ή αστική ασυλία σε όσους, πανεπιστημιακούς ή τρίτους, καταστρέφουν δημόσια αγαθά και προβαίνουν αναίτια και αδικαιολόγητα σε βιαιοπραγίες ή σε ποινικά αδικήματα. Είναι γνωστό εξάλλου ότι η διάπραξη αυτόφωρων κακουργημάτων καθώς και η διακινδύνευση της ζωής επιτρέπουν και δικαιολογούν τη χωρίς άδεια είσοδο

αστυνομικών δυνάμεων στους πανεπιστημιακούς χώρους, μετά από παραγγελία των αρμόδιων εισαγγελικών αρχών, για την προστασία της ζωής και άλλων σημαντικών εννόμων αγαθών που κινδυνεύουν άμεσα.

Το πανεπιστημιακό άσυλο είναι ένα δικαίωμα ιερό, με ιστορία αιώνων στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, και το δυσφημίζουν ή συμβάλλουν στον εκφυλισμό του όσοι ανεύθυνα και επιπόλαια το μετατρέπουν ή αφήνουν να μετατραπεί ή καλύπτουν ιδεολογικά τη μετατροπή του από άσυλο των ιδεών σε άσυλο βιαιοπραγιών και καταστροφών.

Ο πρόσφατος νόμος για την ανώτατη παιδεία τροποποίησε τον παλαιότερο σχετικά με την προστασία του πανεπιστημιακού ασύλου χωρίς να καταστήσει όμως την προστασία του ασύλου καλύτερη ούτε ασφαλέστερη. Αντίθετα, με μία σειρά διατάξεων του και ειδικά εκείνη του άρθρου 2 παρ. 5 του Ν. 1268/1982, όπως τροποποιήθηκε από το νέο νόμο, διευρύνθηκαν υπέρμετρα οι αξιόποινες πράξεις και έγινε η περιγραφή τους με γενικόλογους και αόριστους προσδιορισμούς έτσι ώστε να καθίσταται η εκεί πρόβλεψη των αξιόποινων πράξεων αντίθετη στους συνταγματικούς ορισμούς του άρθρου 7 Σ που επιβάλλει τη βέβαιη και ειδική περιγραφή της αξιόποινης πράξης. (Βλ. σχετικά και τη θέση του καθηγητή Ν. Παρασκευόπουλου όπως δημοσιεύτηκε σε εφημερίδες).

Η παραβίαση πάντως του ασύλου κινδυνεύει, βέβαια, ακόμη και σήμερα, κυρίως από τις δημόσιες αρχές και ειδικά από τις αστυνομικές, απέναντι στις οποίες και στρέφεται. Όμως οι τρίτοι ή οι ομάδες ατόμων που εισβάλλουν αυθαίρετα στους πανεπιστημιακούς χώρους δεν παραβιάζουν, αν θέλουμε να κυριολεχτήσουμε, το πανεπιστημιακό άσυλο, απλώς χρησιμοποιούν το άσυλο καταχρηστικά καταστρέφοντας και καταπατώντας τους χώρους του διαπράττοντας, ενδεχομένως, άλλου είδους αξιόποινες παραβιάσεις, όχι όμως εκείνη της παραβίασης του ασύλου. Οι βιαιοπραγίες που διαπράττονται οδηγούν, πάντως μακροπρόθεσμα, σίγουρα στον εκφυλισμό του πανεπιστημιακού ασύλου και στην απάλειψη της αϊγλης και της ηθικής ακτινοβολίας του. Το ίδιο κάνουν και οι παρατεταμένες, συχνές, αναίτιες και αυθαίρετες 'καταλήψεις' των πανεπιστημιακών από ομάδες φοιτητών ή από πανεπιστημιακές παρατάξεις.

Το πανεπιστημιακό άσυλο είναι μία θεσμική εγγύηση της ελεύθερης και ανεξάρτητης διεξαγωγής της επιστήμης, της έρευνας και της διδασκαλίας από κάθε είδους παρεμβάσεις, εκβιασμούς ή χειραγωγήσεις από οπουδήποτε και αν προέρχονται, είτε από δημόσιες είτε από ιδιωτικές εξουσίες. Στους πανεπιστημιακούς ανήκει σήμερα, όπως και πάντα η ηθική ευθύνη να διαφυλάξουν το αγαθό αυτό όχι μόνο από την παραβίασή του αλλά και από τον σταδιακό εκφυλισμό του, στον οποίο συντείνουν, δυστυχώς και αποφάσεις, πρακτικές ή ανταγωνισμοί των πολιτικών κομμάτων καθώς και η εκμετάλλευση που γίνεται των γεγονότων από την κερδοσκοπική αδηφαγία των ηλεκτρονικών κυρίως μέσωσ μαζικής ενημέρωσης.

Αθήνα, Οκτώβριος 2007